

8

*Aportacions de les darreres
campanyes d'excavació al
poblat lacustre de*

La Draga
(Banyoles, Pla de l'estany)

*per Àngel Bosch, Júlia Chinchilla,
Antoni Palomo i Josep Tarrús **

* Àngel Bosch: Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.

Júlia Chinchilla: Escola de Conservació i Restauració de Bens Culturals de la Generalitat de Catalunya.

Antoni Palomo: Arqueolític.

Josep Tarrús: Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.

1- Introducció

El poblat neolític de La Draga es troba a la vora oriental de l'Estany de Banyoles. Va ser descobert el 1990, i a partir d'aleshores s'ha excavat de manera continuada sota la direcció del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles (MACB) i del Centre d'Arqueologia Subaquàtica de Catalunya (CASC).

Va ser construït durant el VIè mil·lenni cal.AC, en un moment en què la zona presentava un aspecte molt diferent, especialment després de la construcció a mitjan del segle XIX d'un dic -l'actual passeig-, que va provocar que les aigües de l'Estany pugessin un metre i mig, i que dividissin en dues parts l'assentament: una d'elles submergida sota les aigües i una altra dins de la zona emergida, però parcialment per sota del nivell freàtic actual.

Durant l'ocupació neolítica la zona era probablement una península que s'endinsava en el llac amb un pendent continuat d'est a oest i de sud a nord. La sortida natural del riu Terri i els aiguamolls del seu entorn, devien de donar-li un aspecte semblant a una illa, cosa que donava avantatges com a hàbitat, perquè en facilitava la seva defensa.

La seva extensió devia de superar els 8000 m², tot i que probablement no van ser ocupats tots en un mateix moment. Oferia un front de més de 100 m de longitud de nord a sud, sobre la platja de creta lacustre, i s'endinsava uns 80 m terra endins en direcció a l'est (fig.1).

Els constructors de La Draga pertanyien als grups culturals amb ceràmiques impreses que van introduir les pràctiques agrícoles i ramaderes a la Mediterrània occidental. Concretament, pertany a la cultura cardial, segurament ja en una fase avançada. Cronològicament, segons datacions radiocarbòniques, el poblat se situa a finals del VIè mil·lenni, entre 5.300 i 5.150 cal. AC. Aquesta franja cronològica es podria reduir a menys de 100 anys, si tenim en compte l'anàlisi dendrocronològica realitzada per Patrick Gassman (Laténium. Musée et Parc Archéologique de Neuchâtel, Suïza).

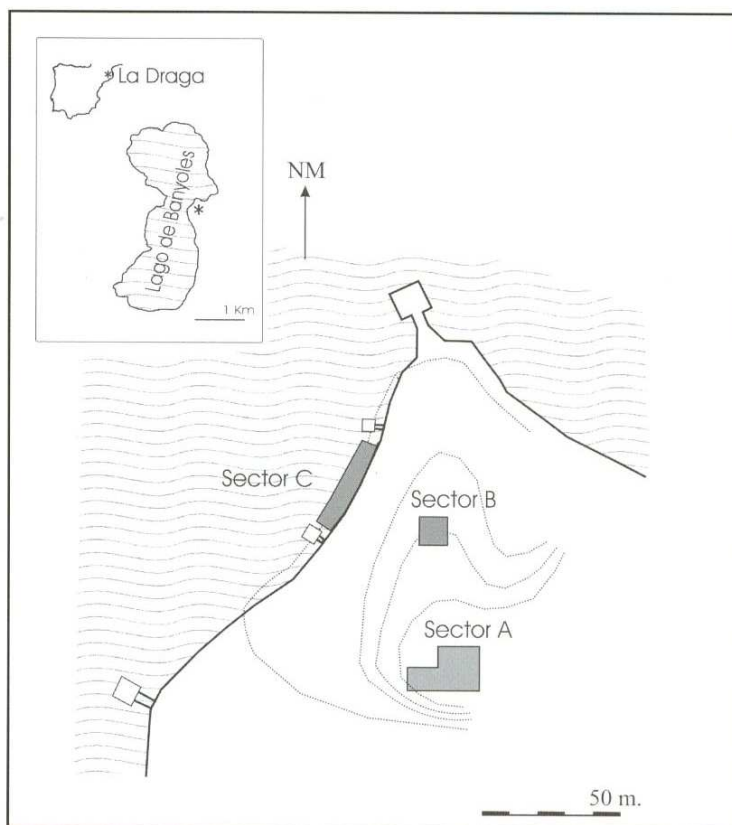

Figura 1. Distribució de les zones d'habitació i treball comunal i emmagatzematge al poblat del neolític antic de la Draga (Banyoles)

2- Sectors excavats i topografia

El primer sector excavat a La Draga va ser el de la part més alta i interior del jaciment, on el nivell freàtic es trobava uns 60 cm per sota del sòl arqueològic. Per això, en aquest sector A no es van conservar les eines de fusta. De fet, només es van poder recuperar els extrems clavats dels pals de les construccions, que era la part que es trobava per sota del nivell freàtic.

Els 284 m² excavats en aquest sector A, entre 1990 i 1995 van servir per descobrir una àrea d'una gran densitat d'estructures, amb 261 postes de grandàries variades. Les superposicions de les estructures varen possibilitar detectar-hi dos moments d'activitat. En el primer, la zona estava ocupada per diferents recintes ovalats, d'uns 3 x 4 metres, envoltats de pals, que interpretem com a graners, ja que contenien nombroses granes de cereals. Una llarga tanca d'estaques, orientada d'est a oest, a l'extrem nord d'aquesta àrea, podria correspondre a una separació entre la part més baixa, on es trobaven les vivendes i una altra d'alta, amb graners i fogars comunals.

Durant la segona fase, aquesta mateixa àrea va ser ocupada per nombrosos fogars, per cuinar els aliments i torrefactar els cereals, excavats en cubetes poc profundes. Sobre aquest tema cal assenyalar que segons l'anàlisi dendrocronològica hi havia plataformes triangulars de fusta al costat dels fogars, probablement per sostenir els aliments que s'estaven cuinant.

El sector B de La Draga va començar a ser excavat l'any 1997, completant-se un total de 115 m² fins a l'actualitat. Aquesta zona es troba més propera a l'Estany, a una alçada inferior a la zona A, per sota del nivell freàtic, fet que ha permès una òptima conservació de les eines de fusta. A més, en aquest cas, els pals de fusta es conserven uns 30 o 40 cm per damunt del sòl arqueològic.

Fins a l'actualitat s'han recuperat un total de 477 pals i estaques clavades de les grans cabanes d'aquesta zona, a més de nombroses planxes, obtingudes a partir de grans troncs de fusta. El sòl arqueològic forma un estrat molt potent on es troben nombrosos fragments de corda, feta de fibres de til·ler (tretes d'entre l'escorça i el tronc), i rotlles de liana (vidalba), que servien per unir els diferents elements constructius (pals, bigues i planxes). També s'hi han recuperat grans fragments d'escorça de roure que podien formar part de la coberta o el sòl de la cabana.

Per l'estratigrafia de la zona, que presenta acumulacions de fang entre el sòl arqueològic i la creta del fons, i també per la presència d'algunes planxes, es pot pensar que les grans cabanes, que es trobaven a prop de la vora de l'estany, estaven una mica elevades sobre el terra. Aquest sistema constructiu podia servir per evitar inundacions en cas de crescuda del llac, i per treure la humitat de l'interior de les cabanes. Potser també per aquest motiu, en aquesta zona hem trobat grans acumulacions de carbons, però cap fogar sobre el sòl.

En aquest sector B apareix una gran cabana rectangular d'uns 10 per 4 m, disposada de front a l'estany, amb una orientació que va de nord-est a nord-oest, amb murs formats per pals de 12 a 15 cm de diàmetre, separats entre si per 80 a 100 cm. És possible que aquesta estructura es superposi sobre alguna d'anterior, pel nombre de pals descoberts.

Aquesta cabana possiblement es va cremar, i va deixar al seu interior nombrosos objectes. Aquests ens donen informació de l'ampli ventall d'activitats que es realitzaven a través d'aquestes eines: treballs agrícoles (pals cavadors i falçs), tasques de construcció (aixes i tascons), cacera (arc i projectils) i activitats domèstiques (vasos de fusta, cistells, batedora, pinta, fusos, culleres, espàtules).

Han aparegut un grup de bucranis de bou, que semblen resseguir la paret nord de la cabana, al costat d'una sèrie de ganxos de fusta. Aquests darrers podrien servir per sostenir-los a la paret, com a una decoració relacionada amb alguna forma d'activitat ceremonial.

El sector C correspon a la part del jaciment que està actualment submergida dins del llac. Excavada des de 1994 amb tècniques subaquàtiques, va ser la primera en proporcionar eines sobre fusta.

Actualment, als 240 m² excavats s'han descobert les parts frontals del que semblen tres cabanes, que queden tallades pel dic artificial de 1850. Mesuren de 3 a 4 m d'amplada i estan separades entre elles per espais buits de 4 a 5 m. Segurament, aquestes cases correspondrien al front del poblat a la vora del llac, mentre que la descoberta a la zona B devia de formar part d'una segona filera, més interior.

A manera de resum, amb la informació de què disposem, opinem que el poblat de La Draga podria tenir dues zones ben diferenciades. A la primera, que resseguia la vora de l'Estany, hi estarien situades les grans cabanes, segurament una mica elevades sobre paviments de planxes, formant un mínim de dues fileres de 7 o 8 vivendes. Entre aquestes fileres i entre les cabanes hi hauria petits carrers que permetrien la circulació entre elles, cosa que donaria al poblat un aspecte organitzat, segons els criteris actuals. El nombre de cabanes que podrien cabre a l'àrea del poblat fa pensar en una població superior als 100 habitants que, a finals del VI mil·lenni cal. AC, van viure en aquesta zona per un espai proper a un segle. A l'interior d'aquestes dues fileres de cases, a la part més elevada del jaciment, es van construir estructures comunals. En un primer moment graners ovalats i enllosats, i, anys després, quan aquestes estructures ja estaven amortitzades, nombrosos fogars i foses de residus, excavats sobre la creta lacustre.

Una tanca longitudinal orientada de nord-est a sud-oest, sembla que serviria per a separar l'espai

habitat del reservat a algunes activitats comunals (preparació d'aliments, fabricació d'útils, tancament dels ramats, emmagatzemament de cereals, etc.)

Les nombroses restes de construcció que han aparegut durant l'excavació ens aporten indicis sobre com es va realitzar i sobre la seva forma. Les cabanes de la part baixa del poblat tindrien una forma rectangular, de 10 a 12 m de longitud per 3 a 4 m d'amplada, i estaven lleugerament aixecades de la creta lacustre per un paviment de planxes. Els pals de roure que sostenien les parets tenien un diàmetre d'entre 12 i 15 cm i els extrems estaven apuntats en forma de bisell o multifacetats, de forma cònica.

Estaven separats per una distància d'entre 80 i 100 cm, conservaven sempre l'escorça i, a vegades, l'inici de branques o nusos mal arranats. Es clavaven profundament dins el sòl, fins a 2,7 m, i entre ells es disposaven petites estaques, també clavades que podien servir per donar consistència a un entrelligat de branques d'avellaner o salze, que formava el mur, recobert finalment per una capa de fang i palla.

Les bigues del sostre, de dues vessants, es sostenien damunt les forques dels extrems superiors dels troncs. La coberta vegetal segurament estava formada per garbes de canyís, disposades en doble o triple capa, sobre una base de branques que descansaven sobre les bigues. La unió dels pilars amb les bigues i cabirons devia de fer-se amb lianes de vidalba o amb cordes, extrems dels filaments que es troben sota l'escorça de til·lers. Aquestes grans cabanes rectangulars formen part del model que apareix en tots els poblats lacustres del centre d'Europa.

Aquesta tradició es diferencia d'altres construccions contemporànies conegudes a la zona mediterrània, com Plansallosa a Tortellà, Guixeres de Vilobí a l'Alt Penedès; Barranc d'En Fabra a Tortosa, o Baratin de Courthézon, a la Provença, realitzades amb formes ovalades i enllosades, com les que hem identificat als graners de la part alta de La Draga.

L'únic poblat en zona lacustre de la mateixa cronologia que La Draga és el de la Marmotta (Fugazzola /D'Eugenio Pessina 1993), al centre de la península italiana. I, en aquest cas, les cases són de fusta i tenen una planta rectangular. Ja en un període una mica més recent, els poblats de la regió alpina (Pétrequin/Pétrequin 1988; Ramseyer 1992) estan formats per agrupacions de 10 a 15 cabanes rectangulars, disposades en una o dues fileres perpendiculars (neolític mig) o paral·leles al llac (neolític final, edat del bronze).

Creiem que la vivenda ovalada és la més lògica quan s'utilitza essencialment la pedra com a material de construcció, com es pot veure en el poblat, una mica més recent (neolític mitjà-final), de Ca n'Isach (Palau-saverdera, Alt Empordà). En canvi, quan s'utilitza la fusta, i més si s'implanta sobre sediments lacustres, el patró de construcció sembla adoptar sempre el model rectangular, tal com podem veure als poblats del centre d'Europa (Voruz 1991, Ramseyer 1992).

Per altra banda, i en relació a la posició dels habitatges respecte al terra, cal dir que les cabanes del neolític mitjà de les zones lacustres europees, les més antigues conegudes posteriors a La Draga, solen estar construïdes directament sobre el sòl o bé estan lleugerament elevades sobre ell (Pétrequin 1991). En canvi, en períodes posteriors és quan apareixen més sovint sobre estructures aixecades. Els veritables palafits sembla que no apareixen fins a finals de l'edat del bronze i continuen fins a època medieval.

3- Medi ambient i alimentació

Les dades de les anàlisis palinològiques i antracològiques, a més de les proporcionades per l'estudi dels 785 pilars o estakes i de les fustes de construcció, ens permeten reproduir el medi ambient vegetal que existia a la zona durant el neolític antic.

Sembla que hi hauria un bosc de ribera a l'entorn del poblat, amb les espècies típiques d'aquesta

agrupació forestal: avellaner, freixe, trèmol, pollancre, om, salze, llorer i saüc. De les plantes aquàtiques, que poblarien les zones inundades, coneixem la presència de càrex i joncs, espècies utilitzades en la confecció de la cistelleria.

Més a l'interior, devia de dominar la roureda, amb les espècies acompanyants característiques d'un clima mediterrani humit, com l'avellaner, el boix, l'arç, el teix i alguns fruiters silvestres. La presència d'alguna alzina, de pi i d'arboç ens mostra que en les zones més assolellades apareixia també una vegetació de tipus mediterrani sec.

Molt més lluny, a les zones de muntanya, segons les dades palinològiques, hi devia d'haver un bosc d'avets, faigs, bedolls i pi roig, dels quals només el seu pol·len va arribar al poblat, segons els treballs de Francesc Burjachs (palinòleg de la Universitat Rovira i Virgili, Tarragona).

La utilització d'aquests arbres i arbusts es feia segons la finalitat que se'ls volia donar, cosa que comportava una selecció voluntària i acurada de cada espècie, segons l'anàlisi de Raquel Piqué (Universitat Autònoma de Barcelona). D'aquesta manera, veiem que, per a la construcció es preferia essencialment el roure, mentre que als fogars es cremava el roure, amb llorer i boix. En canvi, a les eines de fusta s'utilitza una àmplia varietat d'espècies, segons la funció a què estan destinades: el boix i el roure per als mànecs d'aixes; el saüc, el boix i el sanguinyol per a les tiges de les fletxes; el teix per a l'arc i la batedora; les excrescències semisfèriques del roure per als vasos hemisfèrics, etc...

El sistema de producció agrícola sembla força complex i variat. Conreaven els blats i ordís tradicionals del primer neolític de la Mediterrània occidental. El blat més corrent era el blat nu, segons Ramon Buxó (arqueobotànic del Museu Arqueològic de Catalunya).

Aquests cereals es podien sembrar a les mateixes proximitats de l'Estany o, més lluny, a les grans planes del Pla d'Usall i Martís. La seva selecció es devia de fer al mateix jaciment, i s'emmagatzemava en grans gerres de ceràmica o en cistells, que possiblement es guardaven dins els recintes ovals enllosats del sector A. Posteriorment, molts d'aquests cereals es devien de torrefactar, per extreure millor la farina o per consumir-los directament. Possiblement es devien de posar a l'escalfor del foc dins de grans gerres cilíndriques, posades sobre plataformes triangulars de fusta, com les que ha determinat l'anàlisi dendrocronològica al costat de dos dels fogars dels mateix sector A.

El conreu de faves i pèsols, trobats en nombre reduït, però de conservació molt més difícil, fan pensar en l'existència d'hortes dins o a les proximitats de l'àrea del poblat, que aprofitaven les excel·lents terres fangoses d'aquesta zona. També es devien de recol·lectar fruits i baies als boscos propers. Entre altres, s'han trobat closques de nous, avellanes i pinyons, diferents fruits com aglans, móres, pomes i peres silvestres; pinyons de cireres i granes de raïm silvestre (fig.2).

La ramaderia era una activitat que es practicava plenament. Els més de 25.000 fragments de fauna recuperats al jaciment ens asseguren una mostra molt significativa, de fet és la més important de Catalunya, que ha estat estudiada per Maria Saña (arqueozoòloga de la Universitat Autònoma de Barcelona).

La major part de la mostra correspon a animals domèstics (90 %), d'entre els quals cal destacar la forta presència de bou i de porc, al costat de les tradicionals ovelles i cabres. Aquest fet era inusual fins fa poc al neolític antic català, conegut sobretot a partir de jaciments en coves, però sembla que pot esdevenir la norma als jaciments a l'aire lliure, com el proper de Plansallosa, a la Garrotxa.

L'aprofitament d'aquests animals, segons l'escala d'edats observada, és doble: es busca tant la carn com la llet i els seus derivats en forma de mantega o formatge. S'ha detectat també la presència del gos, fet usual en la major part de jaciments neolítics europeus (fig.3).

El paper de les activitats predadores per a l'obtenció de proteïnes animals és relativament poc important, però serveix per detectar la fauna silvestre de l'entorn. Destaca el bou salvatge, al costat del porc senglar, el conill, el cérvol, el cabirol i la cabra salvatge. Aquestes dues darreres espècies ens indiquen que la zona d'aprovisionament s'ampliava considerablement pel que fa a les activitats cinegètiques, donat que devien d'arribar fins a les zones muntanyoses del Prepirineu.

Entre les activitats de recol·lecció, hem de constatar la relativa importància dels musclos de mar (a poc més de 50 km en línia recta), trobats sobretot als fogars del sector A, al costat d'altres mol·luscs marítics comestibles. Aquest fet contrasta amb la relativa escassa presència de les diferents varietats de musclos de l'Estany. De la mateixa manera, són també únicament testimonials les restes aparegudes de peixos d'aigua dolça (anguila, barb, bagra) i d'aus aquàtiques, de les quals només han aparegut restes d'un gran ànec (*Mergus merganser*). En canvi, són força freqüents les restes de tortuga de rierol o d'estany (*Emys orbicularis*).

Amb tots aquests elements, podem considerar que la dieta alimentària dels habitants neolítics de La Draga podia ser força rica i variada i, possiblement, el percentatge de carn consumida devia de ser superior als índexs de períodes més recents, medievals o moderns.

LA DRAGA : semilles y frutos

Sector terrestre	Sector subacuático
Cereales	
Hordeum vulgare nudum	Triticum aestivum/durum
Hordeum vulgare	Triticum dicoccum
Triticum dicoccum	
Triticum aestivum t. compactum	
Triticum aestivum/durum	
leguminosas	
Pisum sativum	
Vicia faba	
Plantas silvestres (frutos comestibles)	
Pinus pinea	Cornus sanguinea
Rubus fruticosus	Rubus fruticosus
Vitis vinifera sylvestris	Vitis vinifera var. sylvestris
Corylus avellana	Corylus avellana
Quercus sp.	Quercus sp.
	Prunus spinosa
Plantas silvestres (frutos comestibles)	
Alisma plantago-aquatica	Acer sp.
cf. Apium repens-tipo	Alnus glutinosa
cf. Carex canescens-tipo	Fraxinus cf. excelsior
Chenopodium album	cf. Platanus sp.
Cladium mariscus	cf. Salix sp.
Cupressaceae	Tilia platyphyllos
Cyperus cf. longus	
Hypericum sp.	
Cyperaceae/Polygonaceae	
Mentha arvensis/aquatica	
Papaver rhoeas/dubium	
Physalis alkekengi	
Polygonum cf. persicaria	
Ranunculus sceleratus-tipus	
Ranunculus sp.	
Stellaria sp.	
Taraxacum officinale	
Verbena officinalis	

Figura.2: Aliments vegetals a la Draga (Banyoles)

		NR	%NR
GRANDES REMUGANTES	<i>Bos taurus</i>	888	
	<i>Bos prunigenius</i>	46	
	<i>Bos sp.</i>	196	
	Total Bos	1130	31,1
	<i>Cervus elaphus</i>	22	
SUIDOS	<i>Sus domesticus</i>	629	
	<i>Sus scrofa</i>	75	
	<i>Sus sp.</i>	209	
	Total Sus	913	25,1
PEQUEÑOS REMUGANTES	<i>Ovicaprinus</i>	987	
	<i>Ovis aries</i>	122	
	<i>Capra hircus</i>	63	
	Total caprinos domèstics	1172	32,2
	<i>Capra pyrenaica</i>	8	
	<i>Capreolus capreolus</i>	25	
	P.R. no determinados	334	
CARNÍVOROS	<i>Canis familiaris</i>	5	
	<i>Vulpes vulpes</i>	19	
	Carnívoros ND	1	
	Total carnívoros	25	0,6
LAGOMORFOS	<i>Oryctolagus cuniculus</i>	2	
OTROS	<i>Emys sp.</i>	31	
	Aves N.D.	5	
	Microfauna	1	
	Homo sapiens	2	
TOTAL RD		3670	40,6
	MGND	651	
	MMND	3085	
	MPND	28	
TOTAL RDA		3764	41,6
TOTAL RND		1605	17,7
TOTAL RA		9039	

Figura.3: Fauna domèstica i salvatge a la Draga (Banyoles)

4- La cultura material

La ceràmica devia de ser el principal objecte per contenir aliments i líquids. A més, per a nosaltres, tenen un valor especial ja que ens ajuda a situar cronològica i culturalment la població que les va fabricar i utilitzar. Les formes són les típiques del primers neolítics: vasos petits i mitjans de formes globulars i grans gerres cilíndriques. Totes elles amb el fons convex. Les seves decoracions segueixen els patrons clàssics de la cultura cardial de la Mediterrània occidental, com són la impressió o pentinat, realitzats amb la vora d'una escopinya -d'on prové la denominació cardial- o d'un objecte dentat, a més d'aplicacions plàstiques i solcs.

En els darrers anys, als sectors B i C han aparegut nombrosos fragments ceràmics de gran grandària que, a més de permetre una fàcil reconstrucció de la forma i decoració del vas, ens ajuden a entendre altres qüestions. Una d'elles és la possibilitat que les cabanes estiguessin elevades. En efecte, en aquest cas els vasos devien de caure des de les cabanes a una zona fangosa, que quedava sota de les vivendes, on era molt més factible que es conservessin que si haguessin caigut en un terra sec, constantment trepitjat (fig.4).

En conjunt, la producció ceràmica forma part clarament de la tradició de les ceràmiques impreses cardials. Dins la variabilitat que aquestes presenten, segons les formes i decoracions, els millors paral·lels el podem trobar al jaciment de Léucate-Corrège (Guilaine et alii 1984), molt més pròxim culturalment i física que els del litoral alacantí (Bernabeu 1989).

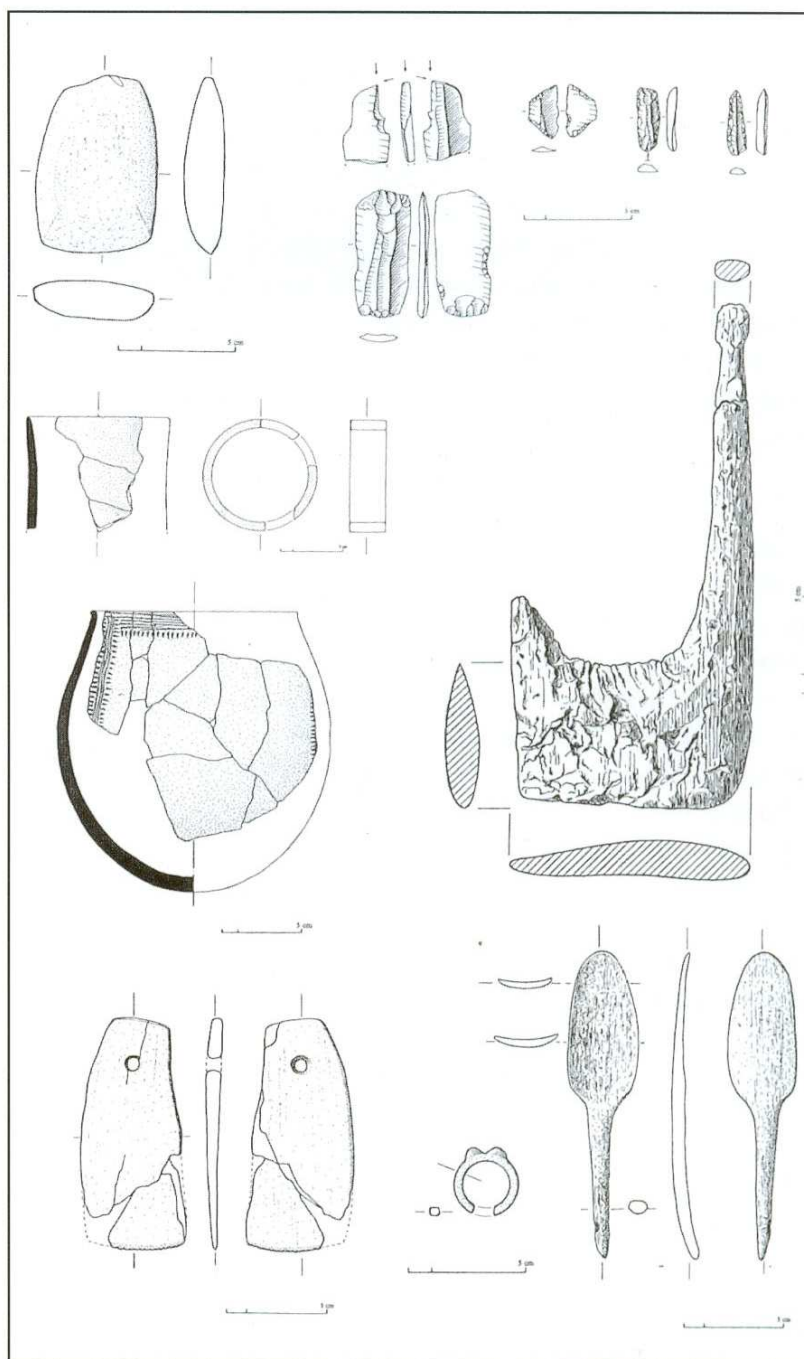

Figura.4: la cultura material a La Draga (Banyoles): útils de pedra polida i sílex tallat; vas i braçale de marbre; vas ceràmic amb decoració pentinada i impresa; arrabassador de roure; espàtula dentada, anell i cullera d'os.

Les eines de pedra tallada estan confeccionades bàsicament sobre sílex de procedència forana. Aquesta matèria arriba al jaciment en nuclis prèviament preparats, o bé com a productes laminars ja acabats. Els útils fabricats comprenen l'instrumental bàsic d'aquest període: làmines, geomètriques, perforadors i alguns raspadors i osques. A les roques de procedència local (quars, lidita, quarsita, cristall de roca), en canvi, se les tallava al mateix jaciment, i se n'obtenia sobretot ascles. De moment, només una làmina ha aparegut emmanegada, formant part d'una falç.

Les eines fetes sobre os o banya són nombroses i variades. A més dels punxons, alguns d'ells sobre metàpodes rebaixats per abrasió, i les espàtules, cal destacar la presència de llargues puntes. Aquestes mesuren entre 7 i 12,5 cm, presentant un bisell simple o doble a l'extrem de fixació i una afilada punta a l'extrem contrari. Altres objectes destacats són les culleres, les espàtules dentades i els tubs buits, fets amb ossos d'ocell.

Les fulles fetes sobre roca polida són freqüents a la zona dels fogars (sector A), però molt escasses a la resta. Sempre es tracta d'aixes, la major part en roques molt ben polides, de petites dimensions. El fet de no trobar cap eina que pugui classificar-se com a destrals ens planteja el dubte de si aquestes existien o no (caldrà verificar, per assegurar-ho totes les possibles destrals del neolític antic català) durant les primeres etapes del neolític a Catalunya. És possible que els arbres fossin abatuts directament amb aixes, tal com fan actualment alguns pobles primitius de Nova Guinea. Per fer farines amb els cereals, s'utilitzaven molins barquiformes, amb una base còncava realitzada, fets amb basalt o una altra roca granulosa, com el mateix granit o una sorrenca. Les mans de molí podien ser també en basalt, però són més freqüents les de corniana, roca metamòrfica de duresa més gran.

Els objectes d'ornament estan fets amb petxina marina, roques polides o matèria òssia. Poden ser objectes naturals aprofitats directament com els dentàliums; curculles (càrdiums columbel·les o pectuncles) i dents d'animals, simplement perforats; i

també peces elaborades completament (denes cilíndriques de collaret, anells i braçalets) a partir de roca (esteatita i marbre), os i curculla. Són particularment abundants els anells, simples o amb un o dos apèndixs globulars. S'han trobat també diverses matrius de banya de cèrvid amb marques, que formen part del procés d'elaboració d'aquests anells.

Els objectes d'ornamentació fabricats en marbre són una novetat en el primer neolític de Catalunya. A la Draga hi ha denes de collaret, anells, braçalets estrets i amples, un extrem proximal d'agulla i el fragment d'un petit vas tulipiforme. Sembla que es tracta de peces no elaborades al jaciment. El marbre és, a més, de procedència forana, per la qual cosa devia procedir d'un intercanvi amb zones llunyanes (sud d'Itàlia).

Els objectes més sorprenents de La Draga, però, són aquells que han estat fets amb fusta o una altra matèria vegetal. Sense voler fer una anàlisi exhaustiva, els útils més freqüents i representatius fets sobre fusta serien:

- Pals cavadors, amb un extrem bisellat i l'altre d'apuntat
- Mànecs de llengüeta per a aixà
- Falçs de diferents tipologies
- Llargues agulles apuntades pels dos extrems
- Grans cullerots
- Espàtules
- Batedora
- Tiges de sageta
- Arc
- Pintes amb 8 punxes de secció cilíndrica
- Tascons
- Vasos globulars amb o sense nansa
- Ganxos a l'extrem de planxes perforades, que potser eren un element constructiu o decoratiu de les cabanes.

Cal afegir-hi els nombrosos fragments de cistell, fets amb fibres vegetals, d'obtingudes de plantes aquàtiques i teixides amb diferents tècniques; i els fragments de corda, amb dos o tres brins entortolligats.

5- Consideracions finals

Després de les darreres campanyes, l'excavació ha arribat als 115 m² al sector terrestre B i 240 m² al subaquàtic. Aquesta superfície ja comença a ser prou representativa com per tal tractar d'interpretar amb certes garanties les formes de vida d'aquests primers pobladors neolítics de la vora de l'estany de Banyoles.

En aquests dos sectors, les evidències materials de la presència de grans cabanes ens confirma l'existència d'almenys dues fileres de cases, que ressegueixen l'antiga vora de l'Estany, i que quedaven separades per carrers, ben visibles al sector C. La presència de nombroses planxes i les capes de sediment fangós, presents sota el sòl arqueològic principal al sector B, ens fan pensar que aquestes cabanes estaven lleugerament aixecades per sobre de la creta lacustre, per tal d'evitar les inundacions que podien causar les freqüents crescudes de l'Estany.

D'aquesta manera, tindriem construccions aixecades a la zona baixa del jaciment, prop de la platja, i altres fetes directament sobre la creta lacustre a la part més interior i alta del poblat. Cabanes d'aquesta mena són les que han estat identificades al jaciment del neolític final de Chalain, al Jura francès (Pétrequin 1991).

Les grans cases de la vora de l'Estany serien rectangulars, segons les dades dendrocronològiques disponibles, i s'aparten, doncs, del model ovalat de les petites construccions (graners) detectades a la part alta (sector A) del jaciment. Aquest fet, la combinació de models de construcció rectangulars i ovalats en un mateix poblat no ha de sorprendre'ns.

A nivell de la topografia interna del poblat, les darreres campanyes reafirmen la separació, ja detectada anteriorment, d'una zona alta i seca per a les activitats comunals amb estructures excavades o disposades directament sobre la creta lacustre (fogars, fosses de residus, graners) i d'una zona baixa i humida, on estarien les vivendes principals.

Probablement, entre una i altra zona existiria una tanca de separació, de la qual l'excavació n'ha descobert un tram de 8 m al sector A.

Per altra banda, una possible passera d'1 m d'amplada, construïda sobre una doble filera d'estaques, localitzada a part sud-est del sector B l'any 2000, podia servir per arribar a la zona seca i alta del poblat des de les cabanes lleugerament aixecades de la vora de l'Estany, durant la fase antiga del poblat. És probable que al voltant d'aquestes grans cabanes, el sòl de creta estigués cobert per un sediment fangós i ple de residus caiguts de les vivendes. Aquest fanguissar rebria, a més, inundacions periòdiques, per la qual cosa seria molt difícil que s'hi pogués transitar. En aquest mateix sentit, podríem pensar que la plataforma de blocs de travertí, situada al sud de la gran cabana del sector B, i que queda situada damunt la passera d'estaques, va ser construïda a la fase final del poblat també per facilitar el trànsit intern.

Finalment, cal recordar que l'any 2000 va començar la construcció d'un parc arqueològic a l'est de la zona arqueològica, dins del perímetre actualment tancat. S'han construït una cabana rectangular i un graner ovalat, utilitzant fusta per a l'estructura i bruc per a la coberta a més de dos coberts per a rebre els escolars i quatre faristols explicatius. El seu objectiu és la difusió escolar i turística del poblat i de les formes de vida neolítiques. La seva explotació cultural l'ha encarregada l'ajuntament de Banyoles a una empresa especialitzada -Arqueolític- en la divulgació arqueològica.

Bibliografia

- Bernabeu, J. 1989. *La tradición cultural de las cerámicas impresas en la zona oriental de la península ibérica*. Valencia. Trabajos Varios, 86. Servicio de Investigación Prehistórica de la Diputación Provincial.
- Bosch, A., Chinchilla, J., Tarrús, J. et alii. 2000. *El poblado lacustre neolítico de la Draga*. Excavacions de 1990-1998. Girona. Monografies del CASC, 2.
- Fugazzola, M.A., D'Eugenio, G., Pessina, A. 1993. "La Marmotta" (Anguillara Sabazia, R.M.). Scavi 1989. Un abitato perilacustre di età neolitica. *Bullettino di paleontologia italiana*, 84, nuova serie II: 181-342.
- Guilaine, J., Freises, A., Montjardin, R., et alii. 1984. *Leucate-Corrège, habitat noyé du néolithique cardial*. Toulouse. Centre d'Anthropologie des Sociétés Rurales.
- Guilaine, J. 2003. Premiers paysans de la Méditerranée occidentale, En J. Guilaine *De la vague à la tombe*. La conquête néolithique de la Méditerranée: 135-162. Paris. Ed. Seuil.
- Martín Cóllica, A. 1990. Dinámica del neolítico antiguo y medio en Cataluña. *Aragón./Litoral Mediterráneo*. Intercambios culturales durante la Prehistoria : 319-333.
- Pétrequin, AM. et P. 1988. *Cités lacustres du Jura*. Préhistoire des lacs de Chalain et de Clairvaux (4000-2000 ans av.J.-C.). Paris. Ed. Errance.
- Pétrequin, P. 1991. *Construire une maison 3000 ans avant J.-C.* Paris. Ed. Errance.
- Ramseyer, D. 1992. *Cités lacustres. Le Néolithique dans le canton de Fribourg, Suisse de 3867 à 2462 avant J.C.*. Treignes (Belgique). Catàleg de l'exposició al Museu de Malgré-Tout.
- Voruz, J.L. 1991. *Le néolithique suisse. Bilan documentaire*. Ginebra. Document du Département d'Anthropologie et d'Ecologie de la Université de Genève, 16.